

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1 13.03.2024 बुधवासरः वि.सं. २०८० फाल्गुणशुक्लपक्षः तृतीया फाल्गुण ३० प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-141

अन्ताराष्ट्रीयशिवरात्रिमहोत्सवः
पडुलप्राङ्गणे अवतरितः
देवलोकः, एकत्रैव भवति
देवी-देवतानां दर्शनानि

बॉलीवुडनायकः रविकिशनः,
उर्वशी रौतेला, रश्मिदेसाई
इत्यस्य नूतनस्य चलचित्रस्य
'जेएनयू' इत्यस्य विज्ञापन
छायाचित्रं प्रदर्शितं जातम्

उत्तरकाण्डम्
(दशमः सर्गः) युद्धे
कुबेरस्य पराजयः
(द्वितीयः खण्डः)

प्रमुखाः वार्ताः

शेयरबजारः दिवसस्य
उच्चतमस्थानात् स्वलितः
सेन्सेक्सः १६३ अंकैः
अधिकं, निफ्टी सपाटरूपेण
च निमीलितः अभवत्

(हिमसंस्कृतवार्ता: - दिलीपः (नादौनम्)
मंगलवासरस्य व्यापारसत्रस्य अनन्तरं
सेन्सेक्सः १६५.३२ (०.२२%) अंकानां
लाभेन सह समाप्तः परन्तु अपरे निफ्टी
समतल रूपेण एव पूर्व दिवसवतेव
संपन्नः जातः । निफ्टी २२,३३५.७०
इति क्रमेण समाप्तः, केवलं ३.०५
(०.०१%) अंकैः अधिकं अभवत् ।
परन्तु दिवसस्य व्यापारे सेन्सेक्सः
७४,००४ तत्रैव निफ्टी अपि २२,४५२
इति उच्चतमं स्तरं प्राप्तवान् । सुवर्ण-
रजतौ मंगलवासे दिल्ली-बुलियन-
विपण्यां सुवर्णस्य मूल्यं ५० रुप्यकाणि
न्यूनीभूत्वा प्रतिदशग्रामं ६६,३५०
रुप्यकाणि यावत् अभवत् । यः
पूर्वव्यापारसत्रे सुवर्णस्य मूल्यं प्रति १०
ग्रामं ६६,४०० रुप्यकेषु समाप्तम् आसीत्
। डॉलर बनाम रुप्यकः २०२४ तमे वर्षे
१२ मार्च इति दिनाङ्के डॉलर समक्षे
रुप्यकस्य विनिमय मूल्यः प्रति डॉलर ₹
८२.७५ यावत् अभवत् ।

सुभाषितम्

प्रत्यहं प्रत्यवेक्षे
नरश्चरितमात्मनः ।

किं नु मे पशुभिस्तुल्यं
किं नु सत्पुरुषैरिति ॥"

भावार्थः- मनुष्य को सदैव अपने चरित्र
का निरीक्षण करता रहना चाहिए और
हमेशा यह ध्यान और विचार अपने मन
और मस्तिष्क में बनाए रखना चाहिए कि
जो विचार कार्य और व्यवहार कर रहा है
वह मानवीय है या पशुओं के समान है?

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

धूम्रपान-निषेधदिवसः

-डॉ. नरेन्द्रराणा सिरमौरः ।
धूम्रपान-निषेधदिवसः प्रतिवर्षं
मार्चमासस्य द्वितीये बुधवासे आचर्यते।
धूम्रपानं त्यक्तुम् इच्छन्तीनां
धूम्रपानकर्तृणां सहायतायै,
दैनन्दिनजीवने च धूम्रपानस्य
स्वास्थ्यप्रभावानां विषये जागरूकतां
जनयितुं प्रतिवर्षं धूम्रपान-निषेधदिवसः
आचर्यते। धूम्रपानेन विविधाः रोगाः
भवन्ति, शरीरस्य प्रत्येकस्य अङ्गस्य प्रायः
हानिः भवति। सामान्यतया
धूम्रपानकर्तृणां स्वास्थ्यस्य अपि हानिः
भवति। सीडीसी- संस्थानुसारं १६
मिलियनतः अधिकाः अमेरिकनजनाः
धूम्रपानजन्यरोगैः सह जीवन्ति। प्रायः
१०% (अथवा १० मध्ये ९) मृत्योः
फुफ्फुसस्य कर्करोगः धूम्रपानेन भवति।
प्रतिवर्षं स्तनकर्करोगस्य अपेक्षया
अधिकाः महिलाः फुफ्फुसस्य कर्करोगेण
म्रियन्ते। धूम्रपानेन अपि दीर्घकालीन-
अवरोधक- फुफ्फुस-रोगेण (COPD)
प्रायः ८०% मृत्योः (अथवा १० मध्ये ८)
मृत्युः भवति। अतः सिगरेट-धूम्रपानेन
स्त्रीपुरुषयोः मृत्युः वर्धते। वस्तुतः भारते
विगत ५० वर्षेषु सिगरेट-धूम्रपानस्य
संख्या वर्धितः अस्ति।

नायबसिंहः सैनी हरियाणायाः मुख्यमन्त्री
प्रधानमन्त्रिणः प्रदत्ता शुभकामनाः

मंगलवासरे हरियाणायाः राजनीतौ नाटकीयः
घटनाक्रमः अभवत्। मुख्यमन्त्री
मनोहरलालखट्टरः स्वपदात् त्यागपत्रं दत्तवान्।
अस्य किञ्चित्कालानन्तरं भाजपा हरियाणा
एककस्य अध्यक्षः नायबसिंह सैनी
विधायिकादलस्य नेता निर्वाचितः । भाजपा
विधायिकादलस्य संगोष्ठ्यानन्तरं दलस्य
विधायकौ सुभाषसुधा, जेपी दलालः घोषणां
कृतवन्तौ यत् नायबसिंहसैनी हरियाणाराज्यस्य
नूतनः मुख्यमन्त्री भविष्यति। पञ्चवादेन
नायबसिंहः मुख्यमन्त्रीरूपेण शपथं ग्रहीतवान्।

केन्द्रीय मन्त्री अर्जुनमुण्डा, दलस्य राष्ट्रीयः
महासचिवः तरुणचुघः, हरियाणायाः कार्य प्रभारी
बिप्लबदेबः केन्द्रीय पर्यवेक्षकरूपेण चोपस्थिताः
आसन्।

प्रधानमन्त्री मोदी देशे १० नवीनवन्देभारत-
रेलयानेभ्यः हरितध्वजः दर्शितवान्- सुरेशकश्यपः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला, १२ मार्च। शिमला-
रेल- स्थानके आयोजितः भारतीयरेलवे
आधुनिकीकरणस्य कार्यक्रमे भाजपायाः
पूर्वप्रदेशाध्यक्षः सुरेशकश्यपः भागम्
गृहीतवान्। सः अवदत् यत् प्रधानमन्त्री
नरेन्द्रमोदी देशे सर्वत्र ८५
सहस्रकोट्यधिकमूल्यानाम् अनेकानां
रेलमार्गपरियोजनानाम् आधारशिला स्थापयित्वा
राष्ट्राय समर्पितवान्। प्रधानमन्त्रिणा
रेलकार्यशालानां, लोकोशेड, पिट लाइन/
कोचिंग डिपो इत्यादीनाम् आधारशिला अपि
स्थापिताः। कश्यपः अवदत् यत् प्रधानमन्त्री

मोदी देशे १० नवीनवन्देभारतरेलयानेभ्यः ध्वजं
कृतवान्।
कश्यपः अवदत् यत् शिमलानगरस्य रेलसेवा
प्राचीनतमा रेलसेवा अस्ति, रेलपर्यटनस्य
उद्देश्यं शिमलानगरस्य दृष्ट्या पूर्णं भवति। सः
अवदत् यत् अस्माकं केन्द्रसर्वकारस्य संकल्पः
अस्ति यत् सामरिकरूपेण महत्त्वपूर्णानां
भानुपल्ली- बिलासपुर- बैरी, नङ्गल-
जलबन्ध- तलवाड़ा, चण्डीगढ- बद्दी-
रेलमार्गाणां निर्माणार्थं बजटस्य अभावः न
भविष्यति। केन्द्रसर्वकारेण अन्तरिमबजटे
हिमाचलस्य रेलमार्गत्रयस्य कृते २५००
कोटिरुप्यकाणां प्रावधानं कृतम् अस्ति।
एकसहस्रकोटिरुप्यकाणां बजटं प्राप्तम्।
त्रयाणां रेलमार्गाणां कृते बजटस्य प्रावधानेन
इदानीं तेषां कार्यं अधिकं गतिं प्राप्स्यति।
हिमाचले ६३ मीलः, भानुपल्ली- बिलासपुर-
रेलमार्गस्य, प्रायः ८४ किलोमीटरपर्यन्तं नङ्गल-
जलबन्ध- तलवाड़ा, ३३ मीलः, बद्दी-
चण्डीगढ- रेलमार्गस्य कार्यं पूर्णतया प्रचलति।
राज्यस्य रेलमार्गद्वयस्य कृते २४
कोटिरुप्यकाणाम् अतिरिक्तं बजटप्रावधानं
कृतम् अस्ति।

काङ्ग्रेसस्य द्वितीयसूची प्रकाशिता, षट्
राज्यानां ४३ नामानि अन्तिमरूपेण निर्धारितानि

काङ्ग्रेसदलेन मंगलवासरे लोकसभाप्रत्याशीनां द्वितीयसूची घोषिता, यस्मिन् ४३ अभ्यर्थीनां नामानि
सन्ति। विशेषं तु एतत् यत् मध्यप्रदेशस्य पूर्वमुख्यमन्त्रिणः कमलनाथस्य पुत्रं नकुलनाथं छिन्द्वरातः
अवसरं दत्तं तत्रैव राजस्थानस्य पूर्वमुख्यमन्त्रिणः अशोकगहलोतस्य पुत्रवैभवगहलोताय जालोरतः
अवसरं दत्तम् अस्ति। काङ्ग्रेसस्य नूतनसूची असमस्य १२, गुजराततः सप्त, राजस्थानस्य दश,
उत्तराखण्डस्य त्रीणि, दमनदीयुतः एकः, मध्यप्रदेशस्य दश अभ्यर्थिनः सन्ति । पूर्व ८ मार्च दिनाङ्के
प्रकाशितायां काङ्ग्रेसस्य प्रथमसूची ३९ नामानि घोषितानि आसन्। एवं प्रकारेण काङ्ग्रेसदले अद्यावधि
८२ नामानि घोषितानि। सूचीस्थानां अभ्यर्थीनां ७६.७ प्रतिशतं आयुः ६० वर्षाणाम् अधः अस्ति ।

हिमसंस्कृतवार्ताः

प्रियपाठकाः भवतां
समेषां धन्यवादः।।
भवादृशानां पाठकानां
सन्देशाः अस्मभ्यम्
प्रतिदिनं कार्यं
कर्तुं प्रेरयन्ति। भविष्ये अन्येऽपि ये
पाठकाः स्वस्य अनुभवं कथनं
संस्कृतमाध्यमेन लिखित्वा प्रेषिष्यन्ति
तमनुभवं वयं वार्तापत्रे प्रकाशयामः।
प्रधानसम्पादकः- डॉ. अमनदीपशर्मा
सम्पर्कः 9418927271

हिमसंस्कृतवार्ताये
सहयोगं कुर्वन्तु

पडुलप्राङ्गणे अवतरितः देवलोकः, एकत्रैव भवति देवी-देवतानां दर्शनानि

हिमसंस्कृतवार्ता:- मण्डी। अन्ताराष्ट्रीय- महाशिवरात्रिमहोत्सवस्य कारणात् ऐतिहासिके पडुलप्राङ्गणे देवलोकः अवतरितः अस्ति। भक्तानां दर्शनार्थं भ्रमः न भवति, ते एकस्मिन् स्थाने शतशः देवी-देवतानां दर्शनं प्राप्नुवन्ति। प्रायः १८६ पञ्जीकृतदेवतानां अतिरिक्तं दशकशः अन्यदेवताः अपि मेलायां प्राप्ताः सन्ति। एतादृशे सति सहस्रशः जनाः अस्य देवलोकस्य दर्शनार्थम् आगच्छन्ति। देवी-देवतानां दर्शनार्थं जनाः बहुसंख्यायां समागताः आसन्, एतावत् यत् जनसमूहस्य मध्ये गन्तुम् अपि काठिन्यं जातम्। स्वनिर्दिष्टस्थानेषु उपविष्टानां देवी-देवतानां दर्शनं कर्तुं भक्तानां मध्ये महान् उत्साहः वर्तते। आदिनं भक्ताः देव-देव्याः आशीर्वादं याचयितुम् पडुलं गच्छन्ति।

देवी-देवतानां भव्यसमागमः प्रचलति
पडुलप्राङ्गणे अनेकदेवी-देवतानां भव्यसमागमः प्रचलति। तस्मिन् एव काले मण्डीनगरम् आगच्छन्तः यत्र यत्र देवाः परस्परं मिलन्ति तत्र तत्र भव्यसमागमाः भवन्ति। मङ्गलवासरे अपि दशकशः देवी-देवताः मिलितवन्तः। अस्य भव्यसमागमस्य भव्यं दृश्यं स्वचित्रेषु स्वीकर्तुं जनानां मध्ये महती स्पर्धा आसीत्।

अवकाशे गतेभ्यः चिकित्सकेभ्यः स्वास्थ्यनिदेशालयस्य सूचनापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।
स्वास्थ्यनिदेशालयेन अनाभ्यासवृत्ते: (एनपीए) आग्रहं कृत्वा आन्दोलनम् कुर्वद्भ्यः चिकित्सकेभ्यः सूचनापत्रम् निर्गतमस्ति। अस्मिन् सूचनापत्रे प्रायः ६० चिकित्सकेभ्यः सहसा अवकाशं गमनस्य कारणं पृष्ठम् अस्ति। स्वास्थ्यनिदेशालयेन एकसप्ताहस्य अन्तः सूचनायाः उत्तरं याचितम् अस्ति। उत्तरं प्राप्य स्वास्थ्यनिदेशालयः प्रमुखकार्याणि कर्तुं शक्नोति। उल्लेखनीयं यत् अनाभ्यासवृत्ते: आग्रहे स्थिरः चिकित्साधिकारीसंघेन पूर्वं सार्धद्विहोरां यावत् कार्य- स्थगनान्दोलनम् (पेन डाउन स्ट्राइक) आरब्धम् आसीत्, परन्तु तावत्पर्यन्तं सर्वकारस्य चिकित्साधिकारीसंघस्य च मध्ये वार्ता समाप्ता न अभवत्, राज्यस्य चिकित्सकाः सर्वत्र मार्चमासस्य ७ दिनाङ्के सामूहिकावकाशं गन्तुं निर्णयं कृतवन्तः आसन्। एतस्य निर्णयस्य अनन्तरं २६०० वैद्याः सामूहिकम् अवकाशं गतवन्तः। एतेषु आकस्मिकावकाशार्थं आवेदनं न कृतवन्तः वैद्याः अपि आसन्। स्वास्थ्यविभागेन तेभ्यः सूचना प्रसारिता अस्ति। चिकित्साधिकारीसंघेन सूचनायाः निर्गमनस्य विरोधः कृतः अस्ति। अवकाशे ये वैद्याः आसन् ते सर्वे पूर्वमेव स्वास्थ्यविभागाय सामूहिकावकाशस्य विषये सूचनां प्रेषितवन्तः इति अपि स्पष्टीकृतम्। तदपि वैद्याः लक्ष्यीक्रियन्ते। सः अवदत् यत् चिकित्साधिकारसङ्घः वैद्यप्रार्थनानां कृते आन्दोलनं कुर्वन् अस्ति। स्वास्थ्यविभागः, सर्वकारः च तेषां याचनायाः विषये ध्यानं दत्त्वा यथाशीघ्रं तानि पूरयितुं कार्यं कर्तव्यम्।

भ्रष्टाचारं निवारयितुं दृढनियमाः निर्मिताः भविष्यन्ति- मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।
मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः भ्रष्टाचारस्य निवारणाय पूर्णसतर्कतापूर्वकं सावधानीपूर्वकं च कार्यं कुर्वन् अस्ति, तस्य पूर्णतया निवारणाय अधिकदृढनियमाः निर्मायन्ते। मुख्यमंत्री गतदिवसे काङ्गड़ाजनपदस्य फतेहपुर विधानसभाक्षेत्रे जनसभां सम्बोधयन् एतत् उक्तवान्। मुख्यमन्त्री फतेहपुरे सिविलन्यायालयस्य उद्घाटनार्थं, फतेहपुरे शहीदस्मारकनिर्माणार्थं, फतेहपुरे राजा- का- तालाबे च, मलनिकासीव्यवस्थानिर्माणार्थं, स्वर्गीय- सुजानसिंहपठानियायाः नामधेयेन रे महाविद्यालयस्य नामकरणाय, राजा का तलाबस्य ऐतिहासिकतडागस्य नवीनीकरणाय ७५ रुप्यकाणां घोषणां कृतवान्। लक्षः रुपया, नंगाल पटवारवृत्तस्य पुनर्स्थापनार्थं तलाड़ा- डक- गुरियाल- चकबाड़ी इत्यत्र ३३ केवी उपकेन्द्रनिर्माणस्य, उद्यानविभागस्य पीसीडीओ- फार्म- इत्यस्य च उद्घाटनस्य घोषणामपि कृतवान्। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् अहं जीवने कदापि सिद्धान्तैः अभिसन्धिं न कृतवान्, सर्वदा सामान्यजनानाम् स्वरं च उत्थापितवान्। अहं सामान्यपरिवारस्य अस्मि, सामान्यजनानाम् दुर्दशां, कृषकाणां पीडां, कर्मचारिणां समस्यां च जानामि। मुख्यमंत्री अवदत् यत् मुख्यमन्त्रीत्वानन्तरं प्रथमं आह्वानं राज्यं आर्थिकसंकटात् बहिः आनेतुमासीत्। परन्तु ऋणस्य आधारेण व्यवस्था चालयितुं न शक्यते इति कारणेन आर्थिक- आह्वानानां साहसेन सम्मुखीकृतवान्।

सः अवदत् यत् अद्य प्रत्येकस्य हिमाचलीयस्योपरि एकलक्षरूप्यकाधिकं ऋणं वर्तते। सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् मुख्यमन्त्रीत्वस्य एकमासपश्चात् अहम् अधिकारिभ्यः पृष्ठवान् यत् राज्यं कथं चालितं भविष्यति, तेभ्यः मया प्राप्तम् उत्तरं यत् पूर्वभाजपासर्वकारेण राजस्वस्य विषये किमपि ध्यानं न दत्तम् इति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् सः आर्थिक- आह्वानानि युद्धवत् सम्मुखीकृतवान्, उत्तमवित्तीय- व्यवस्थापनेन आर्थिकसंघर्षे अग्रे गच्छति। एकवर्षे एव वयं राज्यस्य २० प्रतिशतं अर्थव्यवस्थां पुनः मार्गं प्रति आनेतुं सफलाः अभवम् इति वयं गर्विताः अनुभवामः। मुख्यमन्त्री सुक्खुः अवदत् यत् सत्तायां सन् सः वञ्चनस्य मार्गं पिहितवान्। सर्वकारस्य प्रामाणिकप्रयत्नेन २२०० कोटिरूप्यकाणाम् अतिरिक्तराजस्वं प्राप्तम्।

अवकाशस्य सूचना पूर्वमेव दत्ता आसीत् चिकित्साधिकारी संघः

चिकित्सा- अधिकारीसंघस्य महासचिवः डॉ. विकासठाकुरः अवदत् यत् ये वैद्याः अवकाशे सन्ति तेभ्यः सूचनापत्रस्य निर्गमनं सम्यक् नास्ति। सः अवदत् यत् संघेन एकदिवसीय- सामूहिकावकाशं गन्तुं सर्वकाराय पूर्वमेव सूचितम्। एतादृशे सति स्वास्थ्यनिदेशकस्य माध्यमेन तेभ्यः कारणं दर्शयितुं सूचनां दातुं न उचितम्।

स्वास्थ्यसेवा प्रभाविता अभवत् : निदेशकः

स्वास्थ्यनिदेशकः डॉ. गोपालबैरी इत्यनेन उक्तं यत् वैद्यानां अकस्मात् अवकाशे गते सति इति कारणेन स्वास्थ्यसेवा प्रभाविता अभवत्। एतत् दृष्ट्वा एतद् सूचनापत्रम् निर्गतमस्ति। सः अवदत् यत् आगामिषु सप्तदिनेषु वैद्यैः उत्तरं दातव्यं भविष्यति। वैद्यैः उत्तरं दत्तस्य अनन्तरं अस्मिन् विषये अग्रे कार्यविधिः भविष्यति।

विद्रोहीविधायकानां विषये सर्वोच्चन्यायालये श्रवणम्, १८ दिनांके पुनः श्रवणम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।
राज्यसभानिर्वाचने विद्रोहस्य अनन्तरं काङ्ग्रेसेन षट् विद्रोहीविधायकानां विरुद्धं कार्यविधिः कृत्वा, तेषां सदस्यता निरस्तीकृता अस्ति। तदनन्तरं एते षट् विद्रोही काङ्ग्रेसविधायकाः सर्वोच्चन्यायालये याचनां कृतवन्तः आसन्, यस्य श्रवणं मंगलवासरे अभवत्। सर्वोच्चन्यायालये न्यायाधीशः संजीवखन्ना, दीपङ्करदत्तः, न्यायाधीशः पी. के. मिश्रः च इत्येतेषां पीठिका अस्य प्रकरणस्य निरीक्षणं कुर्वती अस्ति। सम्प्रति आगामिसोमवासरे सर्वोच्चन्यायालये विद्रोही- काङ्ग्रेस- विधायकानां श्रवणं भविष्यति। तस्य अर्थः अस्ति यत् अस्माभिः मार्चमासस्य १८ दिनाङ्कपर्यन्तं प्रतीक्षा कर्तव्या भविष्यति।

श्रीपणादर- कन्याविद्यालये पर्यावरण- जागरूकता हेतु प्रशिक्षणस्य कार्यक्रमः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीशडाभी
अहमदाबाद- गुजरातम्।
Gujarat Ecology Education Research (GEER) Foundation इत्यस्य प्रेरणा-समर्थनश्च द्वारा गुजरातराज्यस्य गिर सोमनाथजनपदस्य श्रीपणादर- कन्याविद्यालये कक्षा ६ तः ८ पर्यन्तम् १४० छात्राणां कृते गतदिवसे पर्यावरणशिक्षा कार्यक्रमः अंतर्गतं 'पृथिव्यां प्रत्येकं जीवः महत्त्वपूर्णः अस्ति' (Each life On Earth Is Important) अस्मिन् विषये प्रशिक्षणकार्यक्रमस्य आयोजनम् अभवत्। कार्यक्रमस्य आरम्भे विद्यालयस्य शिक्षकः प्रदीपसिंहजाला 'मिशन लाइफ' इत्यस्य विषये विस्तृतसूचना दत्तवान् तथा प्रशिक्षणकार्यक्रमस्य रूपरेखा प्रस्तुतं कृतवान्। तदनन्तरम् अम्बुजा फाउण्डेशनतः आगताः आनन्दभाई मोरी, भविकाभाई, काजलबेन च बालकान् सहभागीरूपेण गृहीत्वा जैविकविविधता, गुजरातस्य जैवविविधता, जैविकविविधतायाः लाभः, संरक्षणं च इति विषये त्रयः सत्रेषु बालकानां कृते विस्तृतं मार्गदर्शनं दत्तवन्तः।

राष्ट्रीयसेवायोजनाशाखाद्वारा समायोजितः चेतनाकार्यक्रमः

अस्माकम् उत्तममतदानेन समाजः सशक्तं सुरक्षितं च विकासं प्रति गच्छति- "प्रधानाचार्य रमाकान्तकुकरेती"कोटद्वारा। यथा सर्वे विज्ञाः यत् साम्प्रतिके काले निर्वाचनसमयः सम्प्राप्तः तदर्थं निर्वाचनायोगेन मतदातृणां कृते विविधमाध्यमैः प्रचारप्रारः जनजागरूकतायां संचालितोस्ति क्रमेस्मिन्नेव पौडीजनपदस्य कण्वघाटीस्थिते विद्यालये अपि मताधिकारस्य समुचितप्रयोगस्य च मतदाताजागरूकताभियानस्य अन्तर्गतं राजकीयवरिष्ठमाध्यमिकविद्यालयकण्वघाट्यां राष्ट्रियसेवायोजनाशाखाद्वारा अभियानस्य माध्यमेन चेतनाकार्यक्रमस्य आयोजनं कृतम्। अस्मिन् काले मतदातृभ्यः मतदानशपथमपि प्रदत्तम्। कार्यक्रमे प्राचार्यः रमाकान्तकुकरेती, कार्यक्रमाधिकारी राकेशमोहनध्यानी, व्यायामप्रभारी उमेशचंद्रः, प्रवक्ता के. के. शर्मा एवं छात्राः सोत्साहेन भागं गृहीतवन्तः। अस्मिन् अवसरे प्राचार्यः श्री रमाकान्तकुकरेतीवर्यः उक्तवान् यत् सर्वेषां नागरिकाणां मताधिकारस्य प्रयोगः अवश्यं भवितव्यं यतोहि एतेन अस्मान् जागरूकमतदातारूपेण उत्तमप्रतिनिधिचयनस्य अवसरः प्राप्यते। अस्माकम् उत्तममतदानेन समाजः सशक्तं सुरक्षितं च विकासं प्रति गच्छति। एतस्मिन् समये विद्यालयपरिसरतः किशनपुरीचौकपर्यन्तं सभायाः आयोजनं कृतम् यस्मिन् छात्राः जयघोषेण च सूक्तिपट्टिकामाध्यमेन च जनान् जागरूकं कृतवन्तः।

जागतिकमहिलादिवसः

सा शीघ्रमेव अवगच्छत् यत् केवलं संस्थायाः संचालनेन एव कार्यं न भविष्यति। यदि स्त्रियः पुरुषाणां समानाधिकारं इच्छन्ति तर्हि तेषां राजनीतिप्रवेशं विना अन्यः विकल्पः नास्ति। सा समाजवादीपक्षे सम्मिलितः भूत्वा राजनीतिं प्रविष्टितवती। तस्मिन् समये समाजवादीदलः एव एकमात्रः दलः आसीत् यस्मिन् महिलानां प्रवेशः आसीत्। तस्य आदर्शवाक्यम् आसीत् यत् वयं स्त्रीपुरुषयोः भेदभावं न कुर्मः। अत एव टेरेसा समाजवादीदलस्य प्रति आकृष्टा अभवत्। परन्तु दुर्भाग्येन ते शीघ्रमेव सत्यं अवगच्छन् यत् दलस्य नारा केवलं आडम्बरः एव अस्ति। निर्णयप्रक्रियायां पूर्वं स्त्रियाः स्थानं नगण्यम् आसीत्। एतेन अनिवृत्ता टेरेसा दलं न त्यक्त्वा स्वस्य समानान्तरविचारधाराम् अनुसृत्य स्वलक्ष्यं साधयितुं निश्चितवती। सा पृथक् समाजवादी महिला-आन्दोलनम् आरब्धवती, राजनीतिषु महिलानां पृथक् स्वतन्त्रं च मञ्चं भवेत् इति दृढतया समर्थनम् अकरोत्। अन्ते समाजवादीदलः तदनुमोदितवान्, अमेरिकन- इतिहासस्य प्रथमवारं महिलानां कृते पृथक् विभागः निर्मितः। टेरेसा तस्य अध्यक्षीयतां अकरोत्। जनाः, तेषु दिनेषु सर्वथा सुलभं नासीत्। एकतः अमेरिकादेशात् बहिः महिलाः, प्रवासीश्रमिकाः नूतनयुगस्य आरम्भः आसीत्। अस्मिन् स्थाने उपविश्य टेरेसा महिलानां अधिकाराणां कृते युद्धं कृतवती। एकः अधिकारः अस्ति महिलानां मतदानस्य अधिकारः। तावत्पर्यन्तं अमेरिकादेशे महिलानां मतदानस्य अधिकारः नासीत्। टेरेसा इत्यनेन एतत् अवश्यमेव प्राप्तव्यम् इति उक्तं, तस्य समर्थनं प्राप्तुं च परिश्रमः कृतः। एतेन सह सः स्त्रियाः बहवः विषयाः सफलतया सम्पादितवान्। महिलासु शिक्षाविषये जागरूकतां सृजति स्म।

महिलाविषयेषु विश्वस्य ध्यानं आकर्षयितुं टेरेसा विचारं कृतवती। तस्याः विचारः आसीत् यत् वर्षस्य एकं दिवसं 'महिलादिवसः' इति आयोजयितुम् अस्मिन् विषये समाजवादीदलेन तस्य समर्थनं कृतम् अस्ति। १९०९ तमे वर्षे फरवरी-मासस्य २८ दिनाङ्के अमेरिकादेशे प्रथमः 'राष्ट्रीयमहिलादिवसः' आचरितः एषः विचारः पश्चात् यूरोपीयदेशेषु प्रसृतः, अनन्तरं सम्पूर्णं विश्वे लोकप्रियः अभवत्। ८ मार्च दिनाङ्के तस्मिन् एव दिने 'अन्तर्राष्ट्रीयमहिलादिवसः' आयोजयितुं सार्वत्रिकरूपेण सहमतस्य पृष्ठतः मुख्यकारणं टेरेसा सार्बर-मल्लकल अस्ति। १९४९ तमे वर्षे नवम्बरमासस्य १७ दिनाङ्के टेरेसा- माल्कमस्य मृत्युः अभवत्। तस्याः प्रवासी बालिकातः अमेरिकादेशं प्रति अमेरिकनराजनीत्यां शक्तिशालिनः महिलापर्यन्तम् आश्चर्यजनकयात्रा अभवत्। तस्य मृत्योः अनन्तरं जनाः शनैः शनैः तं विस्मृतवन्तः। अद्य वयं महिलादिवसम् आचरामः किन्तु दुर्भाग्यपूर्णं तथ्यं यत् टेरेसा इत्यस्य उल्लेखः कुत्रापि नास्ति।

सुधा साठ्ये मुंबई।

बॉलीवुडनायकः रविकिशनः, उर्वशी रौतेला, रश्मिदेसाई इत्यस्य नूतनस्य चलचित्रस्य 'जेएनयू' इत्यस्य विज्ञापन छायाचित्रं प्रदर्शितं जातम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, मुम्बई।
प्राप्तवार्तानुसारं रवि किशनः, उर्वशी रौतेला तथा रश्मि देसाई इत्यस्य नूतनस्य चलचित्रस्य 'जेएनयू' इत्यस्य विज्ञापन छायाचित्रं गतदिवसे प्रसारितं जातम्। विज्ञापनचित्रस्य विमोचनेन सह चलचित्रस्य विमोचनतिथिः अपि घोषिता जाता। अधुना एव रविकिशनः 'लापता लेडीज' इति चलचित्रे दृष्टः अधुना सः 'जेएनयू' इति चलचित्रे दर्शनं दास्यति। अतीव शीघ्रमेव एतत् चलचित्रं प्रदर्शितं भविष्यति। रवि किशनः, उर्वशी रौतेला, रश्मि देसाई इत्येतयोः नूतनस्य चलच्चित्रस्य 'जेएनयू' इत्यस्य पूर्णं नाम 'जहांगीर नेशनल युनिवर्सिटी' इति अस्ति। गतदिवसे चलच्चित्रस्य तारकाकास्ट सामाजिकमाध्यमेषु छायाचित्राणि प्रसारितं कृतवन्तः। छायाचित्रे कश्चन भारतस्य मानचित्रं हस्ते धारयति। अस्मिन् अद्वितीयं छायाचित्रे लिखितम् अस्ति यत्, "किं शैक्षणिक-विश्वविद्यालयः देशं भङ्गयितुं शक्नोति?" उर्वशी रौतेला अपि अस्य चलचित्रस्य छायाचित्रं सामाजिकमाध्यमेषु प्रसारितं कृतवती। छायाचित्रं प्रसारितं कुर्वन् उर्वशी इत्यनेन अपि कैप्शनं दत्तम् अस्ति। इति चलचित्रम् अप्रैलमासस्य ५-दिनाङ्के प्रेक्षागृहेषु प्रदर्शितं भविष्यति।

पहाड़ी गल्लां हिमसंस्कृतवार्ता:

धर्म-संस्कृतिः जनेऊये रा विज्ञानक आधार

परवाणे टैमां ते ई जनेऊये रा धरमां, समाजा कने विज्ञानक नजरिये मंझ बड़ा बांका स्थाण मन्नया जांदा।
किसी वी माणुये रे जीवणां मंझ किते जान्दे सोलहां संस्कारां च जनेऊ धारण कने यज्ञोपवीत संस्कारां जो बड़ा ऐहम मन्नया जान्दा। गलान्दे पई जनेऊये पाणे ते माणुये रिया जिन्दगिया च सुखां री बरखा लगी जान्दी। व्याधियां, बमारियां वी तां घटी जान्दी। जनेऊये बनाणे खातर कच्चे सूता री लोड़ पौन्दी। आज बी तां गाँवा रिया महिलाएं चरखा कतदियां कणे बारहमासा गीत गांदियां किते -किते दिखी जानदियां से कते सूता जो तीन बार पलेटी कने दो लाग्ग- लाग्ग लछियां बनादियां। इन्हां लछियां जो गाट्टु मारी कने तीन प्रबलां बणादियां। ये तिन्हों गट्टी हिन्दु धरमां मंझ ब्रह्मा, विष्णु कणे महेश मन्त्री जान्दी। दुजियां तीन गट्टीं महाकाली, महालक्ष्मी कने महासरस्वती मन्त्री जांदियां।

तीन करजे मातूरिण, पितूरिण कने गुरुरिण मनया जान्दे।
तीन काल भूत, वर्तमान कने भविष्य मन्ने जान्दे।
तीनगुण तमोगुण, सतोगुण कने रजोगुण मन्ने जान्दे।
तीन विकार काफ, वायु कने पित मन्नया जान्दे।
जनेऊये जो लघुशंका व दीर्घशंका रे टैमा देहणे कानां ने लपेटणे ते गलान्दे पई लकवा, डायबटीज, रक्तचाप, मूत्ररोग कने हृदय रोगा ते काफ़ी हद तक छुटकारा मिली जान्दा। डॉक्टरां रा वी येणा गलाणां पई ताल्लुजे असें जनेऊये जो कानां ने लपेटांये, तां कानां रे पीछे औली नास्स 'लोहितिका' दबोई जान्दी से जे म्हारे शरीरा ते इक विशेष प्रकारा रिया ताकती कने तरल पदार्थां जो बाहर निकलणे ते रोकी देन्दी। फेरी माणुये रा बाल्ल कने तेज बढ़णे लगदा। आचरणा च शुद्धि कने स्मरण शक्तिया रा वकासा हुन्दा। मन शुद्ध होने लगदा कने आध्यात्मिक उन्नतिया रियां पैडियां चढ़णे रा नोखा बांका काम्म हुणे लगदा। शास्त्रां मंझ गलान्दे पई आदित्य, बसु, आप, रुद्र, वायु, आग्ग, धरम, वेद, सोम कने सूरजा रा नवास दाहिणे कन्ना च हुन्दा।

जनेऊये ते हात्थ लगाणे ते आचमणा रा फाल्ल मिली जान्दा।
आज्ज पश्चिमी सम्यता रिया देखा देखिया च असां जो अपणे धरमा संस्कृतिया ने जुड़ीरे समृद्ध संस्कार नी भुलाणे चाहिन्दे।
सारे संसारा च भाईचारे, शांति कणे उन्नतिया रा मूल मंत्र देणे औला असांरा बांका भारत देश इयां ई विश्वगुरु नी कहलान्दा था, येह आज्ज समाजा रे चिन्तण मनन रा जरूरी हिस्सा बनाणां चाहिन्दा।

रवि कुमार, गाँव मैहरी, डाकघर नाल्टी वाया कुठेड़ा तहसील घुमारवीं जिला बिलासपुर

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम् (दशमः सर्गः) युद्धे कुबेरस्य पराजयः (द्वितीयः खण्डः)

ततः तान् यक्षेन्द्रान् वित्रस्तान् दृष्ट्वा धनाध्यक्षः महायक्षं
माणिभद्रम् अब्रवीत् हे यक्षेन्द्र! त्वं पापचेतसं दुर्वृत्तं रावणं जहि,
युद्धशालिनां वीराणां यक्षाणां च शरणं भव। धनाध्यक्षेण
एवमुक्तः सः महाबाहुः माणिभद्रः यक्षाणां चतुस्सहस्रैः वृत्तः
भूत्वा युद्धे प्रवृत्तः अभवत्। ते यक्षाः तदा गदामुषलप्रासैः
शक्तितोमरमुद्गरैः राक्षसान् हन्तुम् आरभन्त। ततः उभयोः सेनयोः
मध्ये तुमुलं युद्धं समारब्धम्। तत् तुमुलं युद्धं दृष्ट्वा सगन्धर्वाः देवाः
ऋषयश्च परमं विस्मयम् अगच्छन्। तस्मिन् रणे प्रहस्तेन यक्षाणां
सहस्रं हतम्। महोदरेण अपरं सहस्रं हतम् अभवत्। हे राम!
युयुत्सुना मारीचेन तदा निमेषान्तरमात्रेण यक्षाणां सहस्रे द्वे
निपातिते। धूम्राक्षः तत्र समागम्य माणिभद्रं मुषलेन प्राहरत्
किन्तु तेन आघातेन माणिभद्रः कम्पितः नाभवत्। प्रत्युत गदया
माणिभद्रेण धूम्राक्षः ताडितः अभवत्। तेन ताडनेन सः धूम्राक्षः
संज्ञाहीनः भूत्वा भूमौ अपतत्। धूम्राक्षं ताडितं शोणितोक्षितं दृष्ट्वा
दशाननः तदा माणिभद्रं प्रति अधावत्।
संकुद्धम् अभिधावन्तं दशाननं यक्षपुङ्गवः माणिभद्रः तिसृभिः
शक्तिभिः अताडयत्। राक्षसः रावणः ताडितः भूत्वा अपि
माणिभद्रस्य मुकुटे प्रहारम् अकरोत्। तेन प्रहारेण माणिभद्रस्य
मुकुटं पार्श्वदेशं गतम्। महात्मनि माणिभद्रे विमुखीभूते तस्मिन्
राक्षसाः महान्तं नादम् अकुर्वन्। ततः गदाधरः धनाध्यक्षः दूरात्
भ्रातरं रावणम् अपश्यत्। सः धीमान् भ्रातरं सङ्ख्ये दृष्ट्वा युक्तं
वचनम् अब्रवीत् हे दुर्मते! मया वार्यमाणस्त्वं न अवगच्छसि।
पश्चात् नरकं गत्वा अस्य फलं प्राप्य ज्ञास्यसि। देवाः अधुना त्वां
प्रति विमुखाः अभवन्। त्वं मातरं पितरं विप्रम् आचार्यं च
अवमत्य प्रेतराजवशं गत्वा तस्य फलं द्रक्ष्यसि। यः अध्रुवे शरीरे
तपोऽर्जनं न करोति सः मूढः मरणात् परं तप्यते।
इहलोके नराः पुण्यकर्माभिः ऋद्धिं रूपं बलं पुत्रान् वित्तं शूरत्वं च
प्राप्नुवन्ति। अतः त्वं निश्चयेन नरकं गमिष्यसि। धनाध्यक्षः
एवमुक्त्वा रावणस्य अमात्यान् गदया प्राहरत्।

धनाध्यक्षस्य प्रहारं प्राप्य रावणस्य मारीचप्रमुखाः अमात्याः सर्वे
विमुखाः भूत्वा पलायन्त। ततः धनाध्यक्षः रावणस्य शिरसि
गदया प्रहारम् अकरोत् किन्तु सः दशग्रीवः स्थानात् प्रकम्पितः
न अभवत्। हे राम! ततः तौ उभावपि यक्षराक्षसौ अन्योन्यं रणे
निघ्नन्तौ चेदपि तौ न विह्वलौ न च श्रान्तौ अभवताम्। धनदः
तदा तस्मिन् रावणे आग्नेयास्त्रम् अक्षिपत्। राक्षसः रावणः तदा
तदस्त्रं वारुणेन न्यवारयत्। ततः असौ राक्षसः रावणः धनदस्य
विनाशाय राक्षसीं मायां प्रविष्टः सन् रूपाणां शतसहस्रम्
अकरोत्। सः दशाननः क्रमशः व्याघ्रः, वराहः, मेघः, पर्वतः,
द्रुमः, सागरः, यक्षः, दैत्यः च अदृश्यत। सः राक्षसः महदस्त्रं
प्रतिगृह्य तस्मिन् धनदे बाणान् क्षेप्यम् आरभत्। तदानीं केवलं
बाणाः हि दृश्यन्ते स्म किन्तु रावणः केनापि न दृश्यते स्म।
रावणस्य कार्मुकात् मुक्ताः बाणाः धनदस्य गदां भित्त्वा तस्य
शिरसि अपतन् तस्मात् सः धनाध्यक्षः संज्ञाहीनः भूत्वा भूमौ
अपतत्। ततः तस्य रक्षणार्थं पद्मादिभिः निधिभिः परिवृतः सः
धनाध्यक्षः वनम् आनीतः अभवत्। राक्षसः रावणः युद्धे धनदं
जित्वा तस्य जयलक्षणं पुष्पकं विमानम् अगृह्णात्। सः दुर्मतेः
राक्षसराजः रावणः पुष्पकं विमानं प्राप्य मया त्रिभुवनं जितम्
इति विचिन्त्य तद् विमानम् आरूढ्य तस्मात् कैलासात् अवातरत्।
राक्षसः रावणः विपुलं जयम् अवाप्य ततः तेन विमानेन लङ्कायाः
सभां गत्वा अग्निवद् विराजते स्म।

pradipnath997@gmail.com

धारावाहिकी गीताप्रश्नोत्तरी (तृतीयोऽध्यायः प्रारभ्यते)

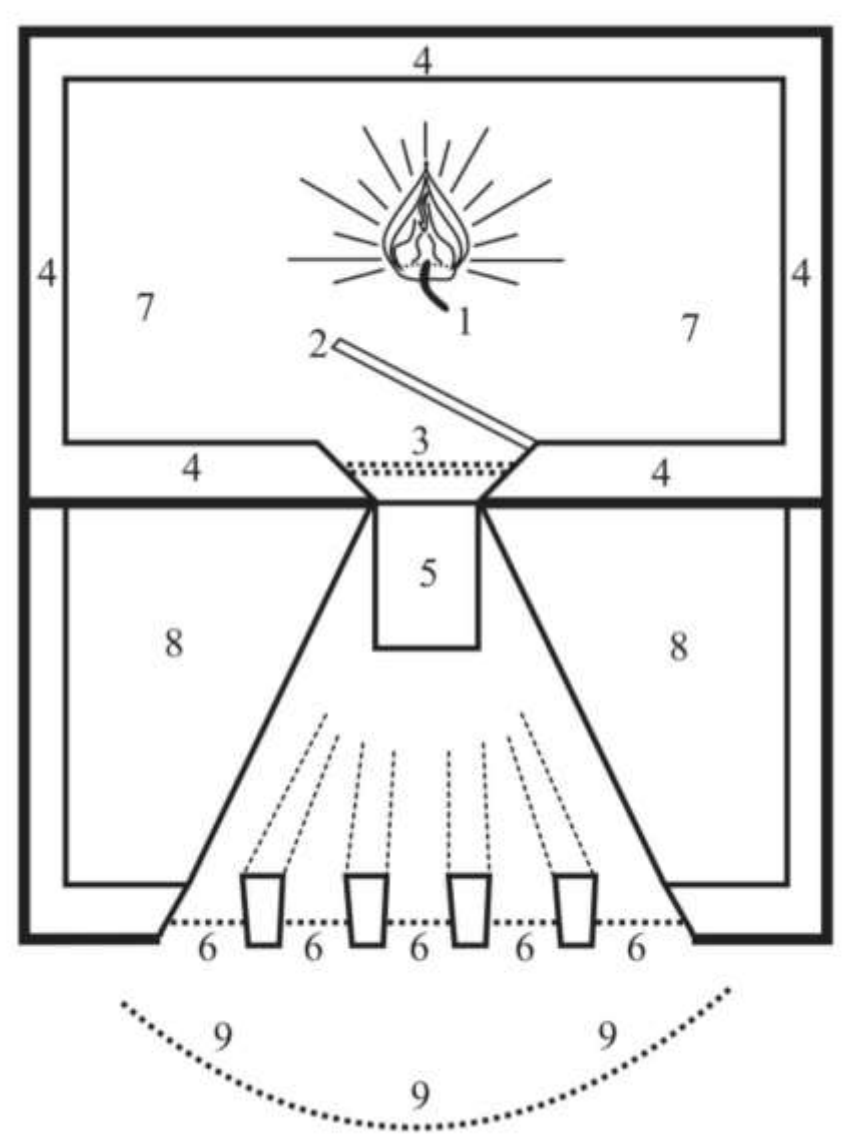

अर्जुनः- भगवन्! तव एतैः व्यामिश्रितवचनैः मम
बुद्धिः इतोऽपि मोहिता एव अनुभूयते। कदाचित् त्वं
बुद्धिः एव श्रेष्ठा इति वदसि, पुनः च युद्धरूपे अस्मिन्
घोरकर्मणि मां नियोजयसि। कदाचित् च बुद्धौ
शरणमन्विच्छ इत्यपि वदसि। अतः विविधानि
वचनानि विहाय भवान् एकं हि सुनिश्चितं वचनं वदतु,
येन अहं कल्याणं प्राप्नुयाम्।
श्रीकृष्णः- अहो, अर्जुन! त्वम् एवं सम्भ्रमितः मा
भव। पुराकाले मया अस्मिन् एव मनुष्यलोके
ज्ञानमार्गिणां कृते ज्ञानयोगेन, कर्ममार्गिणां कृते च
कर्मयोगेन, इत्येवं द्विविधा निष्ठा कथिता आसीत्।
यतोहि एतदुभाभ्यां मार्गाभ्यां परिणामे एका एव
समबुद्धिः प्राप्यते।
अर्जुनः- तत्समतायाः प्राप्यर्थं कार्यस्य अपि
आवश्यकता भवति किं भगवन्?
श्रीकृष्णः- आम् अवश्यम्। विना कार्यं तु न किमपि
सिध्यति। यतोहि कर्मणः आरम्भं विना मनुष्यः कथं
वा नैष्कर्म्यम् अनुभवेत्? न च कर्मणां त्यागमात्रेण
कथं वा सः सिद्धिं प्राप्नुयात्? अतः हे निष्पाप अर्जुन!
कर्मणाम् अनारम्भात्, कर्मणां त्यागेन च तत्साम्यं न
कदापि सम्भवति जीवने।
अर्जुनः- तर्हि, एतत् वद भगवन्! कर्मणां त्यागेन
तत्साम्यं कथं न भवति?
श्रीकृष्णः- किं पुनः! प्राणिनः कर्माणि त्यक्तुं कथं
शक्नुवन्ति? कश्चन अपि मनुष्यः यस्यां कस्यामपि
अवस्थायां क्षणमात्रमपि अकर्मकृत् न तिष्ठति, यतोहि
प्रकृतिजन्याः गुणाः स्वभावेन अवशान् एतान्
प्राणिनः कर्म कारयन्ति। अतः प्रकृतिगतः प्राणी
स्वेच्छया कथं वा 'अहं कार्यं न करोमि' इति वक्तुं
शक्नुयात्? अपितु सः वाध्यवशतः कार्यं करोति।
अर्जुनः- यदि कोऽपि मनुष्यः तूष्णीं स्थित्वा न
किमपि कुर्यात्, तर्हि तादृशत्यागः कर्मत्यागः न
उच्यते किम्?
श्रीकृष्णः- नहि अर्जुन! सः त्यागः कर्मत्यागः न
उच्यते सर्वथा। यः मनुष्यः तूष्णीं स्थितः सन्, अथवा
कर्मेन्द्रियाणि केवलं बहिरेव अवरुध्य यदि मनसा
विषयचिन्तनं कुर्वन् आस्ते, तर्हि तस्य सः त्यागः न
कर्मत्यागः स्यात् कदापि, प्रत्युत सः त्यागः तस्य
मिथ्याचारः हि उच्यते इति ज्ञायताम्।
अर्जुनः- भवता यत् समबुद्धिप्राप्तेः विषयः कथितः
तत् न वा कर्मणाम् अनारम्भेन भवति, न च कर्मणां
त्यागेन भवति, नहि वा बहिस्तूष्णीं स्थित्वा
विषयचिन्तनं कुर्वता एव भवति इति। अहो, इतोऽपि
सम्भ्रमे हि अहं पातितः भवता। तर्हि निश्चितरूपेण
कथय भगवन्! कथं सा समबुद्धिः, समभावः वा मया
प्राप्यते?
श्रीकृष्णः- तर्हि सावधानपूर्वकं शृणु पार्थ! यः मनुष्यः
मनसा इन्द्रियाणि संयम्य आसक्तिरहितः भूत्वा,
निष्कामभावेन युक्तः सन् वा स्वकीयैः इन्द्रियैः
स्वकर्तव्यकर्माणि करोति, सः हि श्रेष्ठः स्यात्,
सः अवश्यमेव समबुद्धिं प्राप्नोति इति विद्धि। अतः
त्वम् अपि शास्त्रनियतं कर्म कुरु, यतोहि
कर्तव्यकर्मणः त्यागात् अपि कर्तव्यकर्मणः करणं हि
श्रेयः, श्रेष्ठं च उच्यते। अन्यत् किं, कर्तव्यकर्म विना तु
तव शरीरयात्रा, अथवा शरीरनिर्वाहः अपि न प्रचलति
कथञ्चिदपि इति। (गीता - ३/१-८)
(अनुवर्तिष्यते) नारदोपाध्यायः।

रमणमहर्षेः विचारसङ्ग्रहः

गतांकादग्रे

18 शिष्यः-- यः विभागहीनः
स्वयंप्रकाशः एकमेवाद्वितीयः एव,
तस्मिन्नात्मनि अनुभूतेः आभासमयाः
तिस्रः अवस्थाः (जाग्रत्, स्वप्नः
सुषुप्तिश्च) कथं सम्भवन्ति? सम्भूताश्चेत्
कथं ज्ञायेत यत् आत्मा सर्वदा
निर्विकारः अचलश्च तिष्ठतीति?
महर्षिः--

चित्रस्थ-सङ्ख्या	उदाहरणम्	निर्दिष्टम्
१)	दीपः	आत्मा
२)	द्वारम्	सुषुप्तिद्वारम्
३)	देहली	महत्-तत्त्वम्
४)	अन्तर्भित्तिः	अज्ञानम्
५)	दर्पणः	अहङ्कारः
६)	गवाक्षाः	पञ्चज्ञानेन्द्रियाणि
७)	अन्तःप्रकोष्ठः	सुषुप्तिः यस्यां कारणशरीरं प्रकटीभवति।
८)	मध्यप्रकोष्ठः	स्वप्नावस्था यस्यां सूक्ष्मशरीरं प्रकटीभवति।
९)	बाह्यङ्गणम्	जाग्रदवस्था यस्यां स्थूलशरीरं प्रकटीभवति।

दीपोपमः स्वयम्प्रकाशः आत्मा (१)
अज्ञानभित्त्या निर्मिते सुषुप्तिद्वारसहिते (२)
अन्तःप्रकोष्ठभूते कारणशरीरे (३) प्रकाशते।
कालकर्मादिभिः नियन्त्रितं देहलीभूतं
महत्त्वं (४) यदा सुषुप्तिद्वारम् उद्घाटयति
तदा दीपरूपः आत्मा महत्त्वरूपायाः
देहल्याः (५) समीपे स्थिते अहङ्कारदर्पणे (६)
प्रतिबिम्बितो भवति। एवं अहङ्कारदर्पणः
स्वप्नावस्थारूपं मध्यप्रकोष्ठं (८) तथा च
गवाक्षभूतैः पञ्चज्ञानेन्द्रियैः (९)
जाग्रदवस्थारूपं बहिरङ्गणं (९) प्रकाशयति।
पुनश्च कालकर्मादिभिः नियन्त्रितं महत्त्वं
यदा सुषुप्तिद्वारं पिदधाति तदा अहङ्कारः
जाग्रत्स्वप्नसहितः विलीनः भवति
केवलात्मा च निरन्तरं प्रकाशते। एतेन
उदाहरणेन स्पष्टीभवेत् यत् आत्मा कथं
सर्वदा निर्विकारः अचलश्च तिष्ठति; कथं वा
आत्मनः अहङ्कारस्य च भेदः अस्ति तथा च
कथं अनुभूतेः तिस्रः अवस्थाः
जाग्रतादिरूपाः, त्रीणि च शरीराणि
स्थूलादीनि आविर्भवन्ति।

19 शिष्यः-- यद्यपि मया
आत्मविचारणामार्गस्य विषये प्रभूतं
स्पष्टीकरणं श्रुतं तथापि मम मनः
मनागपि शान्तिं न अनुभवति। किं कारणं
स्यात् एतस्य?
महर्षिः-- एतस्य कारणं नाम मनसः
दुर्बलता अथवा एकाग्रतायाः अभावः।
20 शिष्यः-- एतस्य मनसः दौर्बल्यस्य
किं कारणं स्यात्?
महर्षिः-- आत्मविचारणार्थं मनः सशक्तं
भवेत् एतदर्थं ध्यानं योगः इत्यादयः उपायाः
सन्ति। एतेषु मनुष्येण शनैरभ्यासेन कौशलं
प्राप्य मनसः तादृशी अवस्था अधिगन्तव्या
या सहजा तथा आत्मविचारणायै
साह्यकारिणी भवेत्। यदि मनः एवंरीत्या
पक्वं भवेत्, आत्मविचारणाविषये च
श्रुणुयात्, तर्हि तत् अनुक्षणमेव
आत्मविचारणां याथातथ्येन ज्ञात्वा स्वस्य
स्वभाविकम् आत्मरूपं जानीयात्
अविचलतया तस्मिन् आत्मन्येव स्थित्वा परं
शान्तिं च गच्छेत्।
यन्मनः एवं न पक्वतां गतं, तस्य कृते
आत्मविचारणाविषये श्रुत्वापि आशु
आत्मसाक्षात्कारः शान्तिश्च कष्टेन
अधिगन्तव्या भवति। तथापि यः
मनोनिग्रहार्थम् ध्यानादीन् उपायान्
किञ्चित्कालं अभ्यस्यति सः अन्ततोगत्वा
मनसः शान्तिं विन्दते।
श्री अभिजित् तोडकरः
सुभाषितशिक्षणप्रमुखः
संस्कृतभारती पश्चिममहाराष्ट्रम्।